

Una antologia exemplar

Collura parla de l'home, però també de les obres; *El maestro de Regalpetra* esmenta i comenta pràcticament tots els llibres de Sciascia, amb una atenció preferent als més notoris: *Le Parrochie di Regalpetra*, *El dia de l'òliba*, *El context*, *Todo modo*, *Cándido*, *L'affaire Moro*, etc. I, de fet, si sumem una biografia, una novel·la i una anàlisi de les obres de l'autor, tindrem aproximadament la fórmula d'aquest llibre.

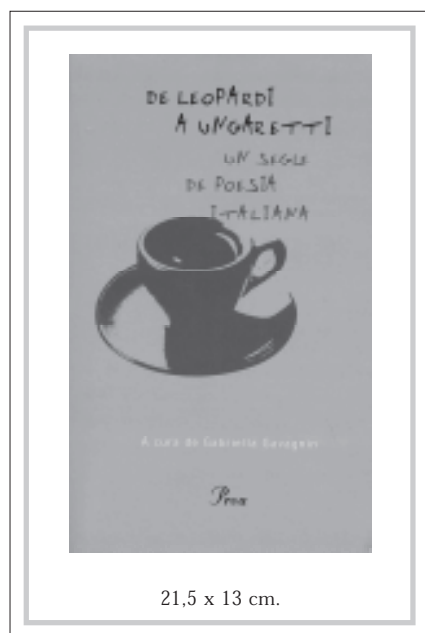
El resultat és certament satisfactori. Hi ha moments aconseguits, molt bonics, entre els quals voldria destacar ací la preciosa descripció de la primera trobada entre Sciascia i un altre escriptor sicilià, Gesualdo Bufalino (173-176). Collura conta la vida del seu biografat amb molts detalls, sense necessitat de donar un èmfasi artificial a l'únic fet tràgic de la biografia, el suïcidi del germà. En aquestes pàgines apareixen tots els referents literaris de Sciascia —a banda dels il·lustrats i dels moralistes, Pascal, Montaigne, els omnipresents Stendhal i Pirandello, Borges, Chamfort, i d'altres—, la seua vena àcrata, els problemes d'intentar entendre, fer entendre i canviar Sicília; però sobretot se'n destaca la imatge d'un escriptor compromès però independent, lluitador però dissident, essencialment heretge, obert a contradiccions. La lluita contra la màfia, tan present en totes les seues novel·les, no li va impedir de dissentir dels professionals de l'*antimàfia*; la seua fòbia respecte del poder va conviure amb un compromís polític, per bé que tardà i esporàdic —primer amb el PCI, després amb el Partit Radical, sempre contra la Democràcia Cristiana.

En *Fatti diversi di storia letteraria e civile*, Sciascia es demanava, a la manera de Montesquieu: «Com es pot ser sicilià?». I responia: «Amb dificultat». Matteo Collura, també sicilià, ens mostra amb aquest llibre intens i ple d'admiració quines eren les *dificultats* contra les quals hagué de lluitar Sciascia per a ser el que fou. El format de l'edició, potent i acurada, és veritablement a l'altura del personatge i del contingut. Per a alguns, aquest llibre significarà l'oportunitat de descobrir un magnífic clàssic italià del segle XX. Per als altres, per als qui ens estimem els llibres de Sciascia, Collura ens ofereix dades i anàlisis que ens ajuden a nodrir més encara la passió per aquell narrador entranyable, tan *nostre*... Perquè una biografia així és el que més s'assembla a una declaració d'amor, i hi ha amors que no són pas cecs —sinó clàvidents.

Guillem Calaforra

Gabriella Gavagnin
De Leopardi a Ungaretti.
Un segle de poesia italiana
Proa, Barcelona, 2001
362 pàgs.

Els cent anys de poesia italiana traduïda al català que el títol anuncia comencen amb les produccions del període romàntic i arriben fins a la superació de les avantguardes de les primeres dècades del segle XX. De fet, Gabriella Gavagnin, que cura aquest volum bilingüe, marca curosament els límits cronològics també per a la inclusió dels textos al català. Així, doncs, d'una banda trobem una traducció de Leopardi feta per Joan Sardà que remunta fins al 1877 (això és, a les portes d'aquell canvi de testimoni entre Renaixença i Modernisme); de l'altra, Gavagnin clou l'edició amb una traducció d'Aldo Capasso feta per Tomàs Garcès el 1935, atès que, després de l'esclat de la Guerra Civil, les condicions socials que permetien la circulació de les traduccions canviaren dràsticament. I als Països Catalans, afegeixo jo, després d'aquell «buit immens» (Palau i Fabre *dixit*), tampoc els processos de creació ja no poden ser assimilables al que eren abans.

21,5 x 13 cm.

Un cop declarades les pautes exteriors de l'antologia, podem observar-ne més escrupolosament l'organització interna. El paral·lelisme entre les dues literatures s'hi manté sempre constant: generalment, és l'autor italià qui, a causa de la seva fama, s'obre espai dins el llibre, però altres vegades són els traductors que imposen la presència dels textos, en el cas que l'original sigui obra de poetes de segon o tercer rengle. D'aquesta manera, l'antologia no ofereix tan sols un doble cànon —que ja representaria una fita important— sinó que palesa el teixit de connexions, interessos i convergències que durant un segle van lligar els poetes catalans als italians. Si en un primer moment (que arriba fins a d'Annunzio i Pascoli tot i que la influència d'aquest últim és força limitada) els poetes italians són llegits com a models d'escriptura, en un segon moment ja han esdevingut companys de viatge amb els quals es produeix un diàleg transitiu *inter pares*. Un altre element a ressaltar d'aquesta tria antològica rau en la producció dels poetes dialectals. La seva incorporació en el cànon és conflictiva *per natura*, però en els darrers anys aquest «gènere» torna a imposar-se a Itàlia amb uns autors que havien estat apartats per la seva heterodòxia lingüística. Gavagnin n'inclou tres: el napolità Salvatore Di Giacomo i els romans Trilussa i Pascarella. Els dos primers resulten molt ben representats; Pascarella una mica menys, perquè cap poeta català no s'ha fet ressò de la seva obra mestra, *La scoperta de l'America*, una lectura irònica de la història del descobriment feta a cops de sonets.

I heus aquí la força innovadora que traspua aquesta antologia: la capacitat de mostrar la dinàmica entre els valors ja consolidats d'unes composicions —amb la consegüent tendència dels traductors a apropiarse'n— i, alhora, la voluntat dels autors catalans de triar allò que veuen més proper a la seva poètica.

De tot això ens avisa Gavagnin a la introducció. Els criteris d'edició són explicitats sense cap ambigüitat; els textos recollits tenen les indicacions de la primera publicació i, en el cas de les traduccions, també de les reedicions. Metodològicament i científicament impecable, l'antologia de Gavagnin és també agradable a la lectura pels no iniciats a l'estudi de la recepció. I és un treball del qual tots els qui ens ocupem de les relacions culturals entre Itàlia i els Països Catalans tenim moltes coses a aprendre.

Francesco Ardolino : 23